

ILO-kommittén

Yttrande 16/2008

2008-09-12

Justitiedepartementet

Människohandel och barnäktenskap – ett förstärkt straffrättsligt skydd

Bakgrund

Genom remiss den 6 maj 2008 (Ju2008/3706/L5) har ILO-kommittén anmodats att yttra sig över betänkandet Människohandel och barnäktenskap – ett förstärkt straffrättsligt skydd (SOU 2008:41). Betänkandet har utarbetats av Utredningen om människohandel m.m.

Utredningens uppdrag och förslag

I utredningens uppdrag har ingått en rad frågor som kan delas upp i två huvudsakliga områden, frågor om människohandel och frågor om barn- och tvångsäktenskap. Beträffande den första delen av uppdraget har utredningen haft i uppdrag att göra en översyn av bestämmelsen om människohandel i 4 kap. 1 a § brottsbalken. Översynen har syftat till att möjliggöra en mer effektiv bekämpning av människohandel och innefatta en bedömning av om brottsbeskrivningen eller straffskalorna borde ändras. I fråga om människohandel har uppdraget också inkluderat frågan om kravet på dubbel straffbarhet borde slopas och om utlänningslagen borde kompletteras för att tillgodose det behov av skydd som målsägande i mål om människohandel eller näralligande brott kan ha.

Beträffande barn- och tvångsäktenskap har uppdraget inkluderat frågan om det gällande straffrättsliga skyddet mot barn- och tvångsäktenskap är tillfredsställande.

Utredningen har kommit fram till att bestämmelsen om människohandel i 4 kap. 1 a § brottsbalken för närvarande har en utformning som kan hindra att den tillämpas på ett effektivt sätt. Utredningen föreslår därför en rad ändringar av bestämmelsen som alla syftar till att bestämmelsen på ett tydligt sätt anger vilka förfaranden som ska vara kriminaliserade som människohandel. Bestämmelsen ska dock också fortsättningsvis vara utformad i enlighet med den internationellt godtagna definitionen av människohandel.

Beträffande barn- och tvångsäktenskap föreslår utredningen en ny bestämmelse som kriminaliserar att en vårdnadshavare tillåter att ett barn under 16 år som är

svensk medborgare ingår äktenskap som är giltigt i vigsellandet. Brottet betecknas som tillåtande av barnäktenskap och kan medföra fängelse i upp till två år.

Vidare föreslår utredningen att kravet i 2 kap. 2 § brottsbalken på dubbel straffbarhet för brott begångna utomlands inte ska gälla för människohandel och de osjälviska brottsformerna vid människohandel. Osjälvständiga brottsformer är sådana brott av vilka ansvar inte enbart kan följa av en enda straffbestämmelse, utan enligt ett stadgande i brottsbalken i kombination med någon annan bestämmelse. Som exempel kan anstiftan och medhjälp till brott samt försök, förberedelse och stämpling till brott nämnas.

Utredningen föreslår också att det genomförs utbildningsinsatser som riktar sig till de rättsvårdande myndigheter som kommer i kontakt med frågor som rör människohandel.

Behandlingen av ILO-konventioner med koppling till förslagen

I fotnot 2 s 45 i betänkandet nämns ILO-konventionerna nr 29, 105, 143 och 182 som exempel på internationella instrument som behandlar särskilt omständigheterna kring de utnyttjanden som människohandeln kan syfta till, såsom tvångsarbete och slaveri. Utredningen anger att det i detta sammanhang inte är möjligt att redogöra för innehållet i samtliga de instrument som berör människohandel eller därmed sammanhängande frågor. Utredningen har därför valt att närmare redovisa innehållet i instrument som den bedömer är av direkt betydelse för en diskussion kring utformningen av människohandelsbrottet i 4 kap. 1 a § brottsbalken. Utifrån den avgränsningen har utredningen valt att inte närmare redogöra för ILO:s konventioner. I stället hänvisas, bl. a. när det specifikt gäller internationella konventioner som särskilt rör människohandel som syftar till tvångsarbete, till framställningen i förslaget till handlingsplan mot människohandel för arbetskraftsexploatering m.m (Ds 2008:7).

ILO-kommitténs bedömning

Frågan om människohandel aktualiseras i första hand genom ILO:s konvention nr 182 om de värsta formerna av barnarbete och i ILO:s konvention nr 29 om tvångs- eller obligatoriskt arbete.

Enligt artikel 1 i ILO:s konvention nr 182 ska varje medlemsstat som ratificerar konventionen skyndsamt vidta omedelbara och effektiva åtgärder för att säkerställa förbud mot och avskaffande av de värsta formerna av barnarbete. Enligt konventionens artikel 3 avses med de värsta formerna av barnarbete bl. a. alla former av slaveri och med slaveri jämförbara bruk och sedvänjor, såsom handel med barn, träldom för skuld, livegenskap och tvångsarbete, inklusive rekrytering med våld eller tvång av barn för utnyttjande i väpnade konflikter.

Den expertkommitté som granskar medlemsstaternas efterlevnad av ratificerade konventioner har prövat om den nuvarande utformningen av 4 kap. 1 a § brottsbalken motsvarar konventionens krav. Ingen erinran har framställts efter det att lagrummet kompletterats under 2004 och därefter också inkluderar bl. a. handel av människor i syfte att utnyttja dem i krigstjänst eller tvångsarbete eller

annat sådant tvångstillstånd (CEACR Individual Direct Request concerning Worst Forms of Child Labour Convention, 1999 (No. 182) Sweden, submitted 2007). Det finns därför inte någon anledning att anta att de nu föreslagna skärpningarna av bestämmelsen skulle kunna komma i konflikt med kraven i ILO:s konvention nr 182.

Enligt artikel 1 i ILO:s konvention nr 29 förbinder sig varje medlemsstat som ratificerat konventionen att inom kortast möjliga tid undertrycka användandet av tvångs- eller obligatoriskt arbete i alla dess former. Expertkommittén har bedömt att "trafficking in persons for the purpose of exploitation is encompassed by the definition of forced or compulsory labour provided under Article 1 paragraph 1" (Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations, Report III (Part 1B) General Survey concerning the Forced Labour Convention, 1930 (No. 29) and the Abolition of Forced Labour Convention, 1957 (No. 105) para 77). Enligt artikel 25 i konvention nr 29 ska olagligt utkrävande av tvångs- eller obligatoriskt arbete vara hemfallet under straffpåföljd och ratificerande stat ska vara pliktig att försäkra sig om, att de i lag föreskrivna straffbestämmelserna är verkligt effektiva och strängt tillämplas. Svensk rätt har inte ifrågasatts mot dessa krav och det saknas anledning att anta att de föreslagna förändringarna skulle kunna komma att strida mot konventionen.

Övriga förslag i betänkandet bedöms inte ha någon koppling till någon ILO-konvention.

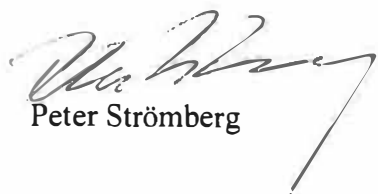
Sammanfattningsvis gör ILO-kommittén bedömningen att förslagen i betänkandet inte strider mot någon av de ovan behandlade ILO-konventionerna. Utredningens beslut att inte närmare redogöra för innehållet i aktuella ILO-konventioner och analysera förslagets förhållande till dessa bedöms också rimligt mot bakgrund av utredningens specifika uppdrag.

ILO-kommitténs slutsatser

ILO-kommittén har på basis av befintligt underlag inte funnit att förslagen i promemorian strider mot Sveriges åtaganden enligt ILO:s konventioner nr 29 och 182.

I handläggningen av detta ärende har deltagit undertecknad ordförande och ledamöterna Beckman, Edström, Middelmann, Nygren, Söderlöf och Bengtsson samt ersättarna Eriksson och Kovar. Närvarande har varit ersättarna Grahl, Jonsson och Svenson, experterna Kerstin Jacobsson, Försäkringskassan, Katerina Petkovska, Utrikesdepartementet och Leif Remahl, Sjöfartsverket, adjungerad Monica Eng Sjölund Arbetsmarknadsdepartementet och undertecknad sekreterare.

För ILO-kommittén

Peter Strömberg

Petra Herzfeld Olsson